

**ŚWIATOWY
KONGRES
KOPERNIKAŃSKI**

**Mikołaj Kopernik w pamięci
publiczno-oficjalnej w okresie
obchodów 500. rocznicy
urodzin**

2023-10-31

Spis treści

Miejsce pamięci publiczno-oficjalnej w pamięci zbiorowej

Pamięć publiczno-oficjalna a pamięć postulowana

Pamięć publiczno-oficjalna o Mikołaju Koperniku w latach 1966-1970

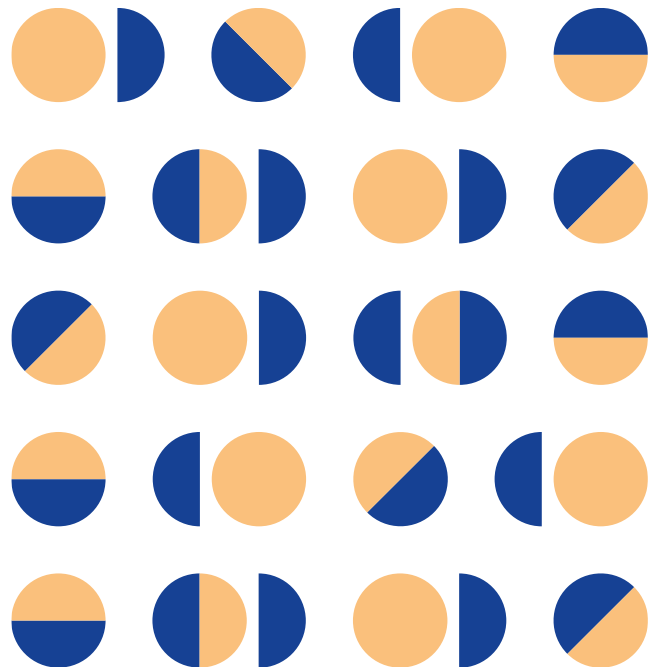
Pamięć publiczno-oficjalna o Mikołaju Koperniku w latach 1971-1973

Wnioski

Pamięć publiczno-oficjalna obejmuje dwie z trzech domen **pamięci zbiorowej**.

Pamięć publiczna to: różne formy publicznie funkcjonujących przywołań przeszłych wydarzeń, dostępnych i rozpowszechnianych przez media masowe.

Pamięć oficjalna to: zinstytucjonalizowane przejawy hegemonicznych, publicznych narracji pamięciowych. Domena ta pozostaje zdominowana przez państwo i związane z nim instytucje.

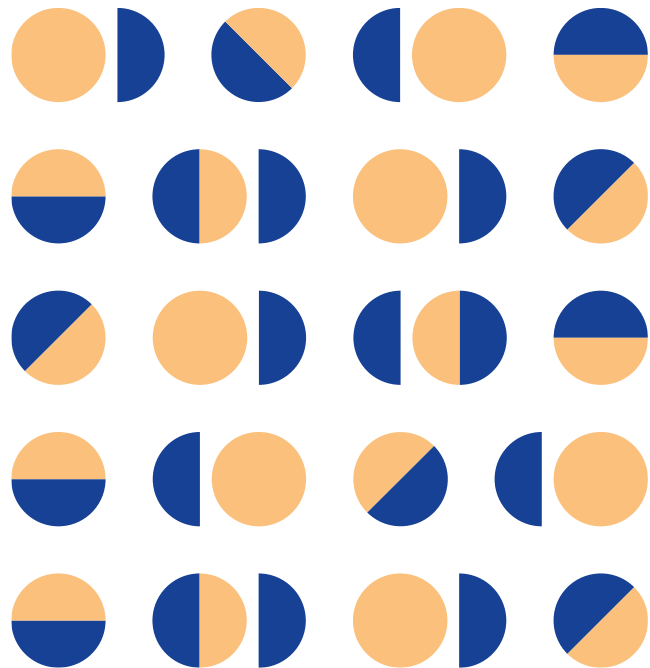

Połączenie dwóch domen pamięci zbiorowej (pamięci publicznej i pamięci oficjalnej) w **pamięć publiczno-oficjalną** wynika, z jednej strony z zajmowania się publicznie funkcjonującymi przywołaniami przeszłości, w prasie, z drugiej strony z charakteru w PRL prasy jako nośnika pamięci całkowicie uzależnionego od państwa.

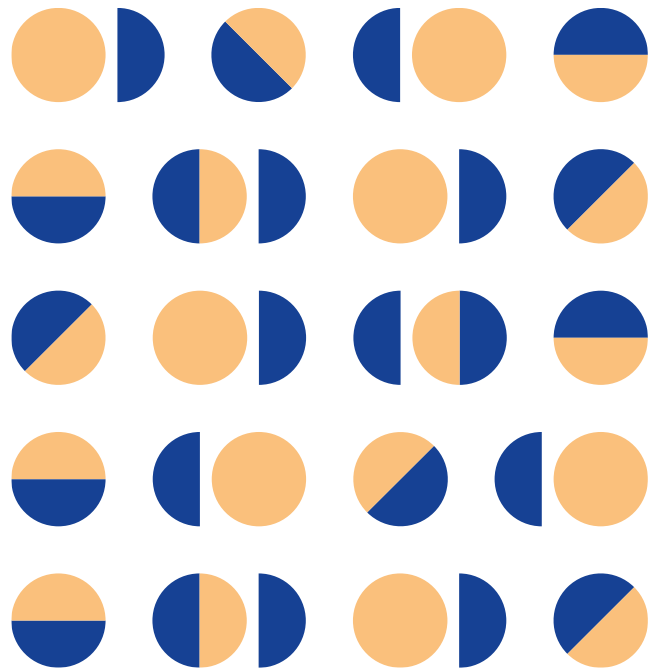
Badanie pamięci publiczno-oficjalnej to badanie działań podejmowanych przez państwo wykorzystujące prasę do modelowania zbiorowej pamięci oraz sprawowania nad nią kontroli w celu realizowania zadań ideologicznych, a także politycznych, polegających na legitymizowaniu władzy i związanego z nią porządku społecznego.

Pamięć wernakularna, to pamięć, w ramach której jednostki czynią użytek z materiału, jakiego dostarcza im pamięć publiczna (lub oficjalna), przerabiają go w miarę swoich potrzeb. Pamięć ta w dużym stopniu opiera się na przyswajaniu i stosowaniu elementów pamięci oficjalnej i publicznej tak, by stały się one sensownymi dla jednostek.

Analiza pamięci publiczno-oficjalnej to analiza „**pamięci postulowanej**” o Mikołaju Koperniku, czyli takiej, jaką chciała narzucić społeczeństwu władza.

Rekonstrukcja pamięci publiczno-oficjalnej dotyczącej Mikołaja Kopernika jest nie tylko rekonstrukcją „pamięci postulowanej”, ale także próbą dotarcia do ważnej sfery społecznego doświadczenia ludzi żyjących w tych czasach. Inną sprawą jest adaptacja tego przekazu w ramach pamięci wernakularnej.

Do końca lat 70. biografia Kopernika przedstawiana jest jako przykład „**postępowych tradycji**” w kontekście zmagania z **dwoma odwiecznymi wrogami**. Jeden z nich stanowi **Kościół**, który atakował Kopernika – naukowca. Drugi wróg, to **Niemcy**, z którym walczył zbrojnie, i który negował, i neguje, jak podkreślano po dzień dzisiejszy jego polskość.

Z dwóch aspektów biografii Kopernika, uczonego, którego dzieło podważało dotychczasowy porządek społeczny z dominującą w nim religią i władzą Kościoła, stojącymi na drodze jakichkolwiek zmian społecznych oraz **Polaka walczącego z „niemieckim Krzyżakami”**, przeważa w **pamięci publiczno-oficjalnej** ten ostatni.

Od początku 1971 r. następuje zmiana w publiczno-oficjalnej pamięci o Mikołaju Koperniku. Rzadko podejmowana w biografii jest kwestia jego narodowości. Jeśli już, to nie w kontekście walki z „Niemcami-Krzyżakami” i odwiecznej polskości ziem z nim związanych.

W tym okresie na pierwsze miejsce w pamięci publiczno-oficjalnej **Kopernika wysuwa się jego działalność naukowa**, która jest odmiennie rozumiana niż w latach poprzednich. Ponadto **silnie akcentowana jest jego działalność o charakterze administracyjnym**, którą traktuje się jako wynik postawy obywatelskiej, zaangażowania w życie narodu.

W latach 1966-1970 Kopernik przedstawiany jest jako przykład postępowych tradycji i zmagania z dwoma odwiecznymi wrogami. Jeden z nich stanowi Kościół, który atakował Kopernika – naukowca. Atak wynikał z tego, że jego dzieło podważało dotychczasowy porządek społeczny, z dominującą w nim religią i władzą Kościoła, stojących na drodze jakichkolwiek zmian społecznych. Drugi wróg to Niemcy, z którym walczył zbrojnie, i który podważa jego polskość. Atak ten wynika z „niemieckiego parcia na wschód”. Podważanie polskości Kopernika jest podważaniem polskości ziem, z którymi Kopernik był związany i których bronił (Ziem Odzyskanych). Wśród tych dwóch aspektów pamięci publiczno-oficjalnej dominuje aspekt Kopernika-Polaka walczącego z „niemieckim Krzyżakami”.

W latach 1971-1973 r. na pierwsze miejsce w pamięci publiczno-oficjalnej wysuwa się działalność Kopernika jako naukowca. Kopernik przedstawiany jest jako ten, który utorował drogę nowoczesnej nauce i naukowemu pogładowi na świat, zapoczątkował nowożytny badania naukowe i uświadomił ludziom rolę nauki w życiu społecznym. Ponadto silnie akcentowana jest jego działalność o charakterze administracyjnym, którą traktuje się jako wynik postawy obywatelskiej i zaangażowania w życie narodu.

Dominujący w poprzednim okresie aspekt narodowości Kopernika schodzi na plan dalszy i sytuowany jest poza kontekstem etnicznym – sporu o przynależność do jakiegoś narodu. Wiąże się go z Kopernikiem jako naukowcem, który z racji swoich odkryć naukowych, będąc Polakiem, jest równocześnie wielkim Europejczykiem, postacią ważną dla narodów całego świata. Ponadto kwestia narodowości Kopernika wpleciona jest w dylemat polskiej „tradycji romantycznej i czynu zbrojnego”. Tradycja ta przedstawiana jest jako będąca na rękę „krajom zachodnim”, którym odpowiada, by Polacy byli postrzegani jako „Naród Męczenników Wolności”, a nie „Naród Koperników” rozwijających kulturę.